

COHN EN HEKSERIJ

inleiding ^{1°}

Norman Cohn werd geboren in London in 1915. Hij studeerde aan het 'Christ Church' in Oxford laat-middeleeuwse geschiedenis en was daar achtereenvolgens 'scholar' en 'research scholar'. Na de oorlog doceerde hij aan diverse universiteiten in Engeland, Schotland en Ierland. In 1957 publiceerde hij zijn eerste boek: The Pursuit of the Millennium, een studie over revolutionaire en anarchistiese secten in het middeleeuwse Europa. In 1967 volgde A Warrant for Genocide; the myth of the jewish world conspiracy and the protocols of the elders of Zion. Voor onderzoek hiernaar was hij geïnspireerd geraakt door persoonlijke kontakten met SS-ers en SS-propaganda, waarmee hij als Engels officier vlak na de oorlog geconfronteerd werd. In 1975 verscheen van zijn hand - na zeven jaar onderzoek- Europe's Inner Demons, dat handelt over het ontstaan van de idee over heksen in laat-middeleeuws Europa. Prof. Cohn is nu 'research-professor' en bekleedt de Astor-Wolfson-leerstoel aan de 'University of Sussex' in Brighton. Hij woont in London.

Europe's Inner Demons, naar aanleiding waarvan wij volgend interview maakten, was oorspronkelijk bedoeld als inleidend hoofdstuk op een boek over de grote heksenjacht in de 16e en 17e eeuw zelf.

In deze studie gaat Norman Cohn vele misconcepties, die omtrent heksen bestaan, te lijf. Hij schildert ons voor, o.a. door uitvoerig de bronnen te citeren, wat voor ideeën over heksen had. Tevens laat hij zien, dat er een ontwikkeling door de Middeleeuwen heen is, waarbij steeds elementen werden toegevoegd. Zo waren de belangrijkste elementen het 'maleficium', een handelwijze, waarbij men trachtte met behulp van occulte middelen een ander kwaad te doen, en de ceremonieele magie, dat is het oproepen van demonen. Zo langzamerhand ontstond het beeld, dat ons in de proces-akten ook geschilderd wordt, nl. van heksen, die het

maleficium konden uitvoeren, demonen konden oproepen, maar ze niet meer de baas bleven; mensen, die het vermogen hadden om 's nachts op bezems te vliegen, zodat ze bijeenkomsten konden houden; mensen, die op die bijeenkomsten, die al ras het karakter droegen van erotische orgies, allen met elkaar de liefde bedreven en een duivel aanbaden, alsmede het christendom afzworen. Vooral dit laatste element was belangrijk, omdat je ze nu ook als ketters kon beschouwen.

Norman Cohn geeft van al deze noties nauwkeurig aan hoe ze zich ontwikkelden en waar ze (waarschijnlijk) vandaan kwamen. Hij keert zich in het bijzonder tegen de antropologe Margaret Murray, die het in 1921 heeft doen voorkomen, alsof deze organisaties van heksen werkelijk bestaan hebben, als een soort Diana-cultus, een 'underground religion', die door de eeuwen heen gesluimerd had. Daartoe liet zij uit de bronnen alle absurde verhalen weg, zodat het heel plausibel leek.

Verder laat Cohn ons op pijnlijke wijze zien, hoe onbetrouwbaar 19e-eeuwse historici vaak zijn, en hoe onkritisch wij vaak tegenover hen staan.

Norman Cohn zegt ook nog iets over de dorpsspanningen (Village tensions), de onderlinge conflicten in dorpen, die soms resulteerden in aanklachten: hij gelooft niet, dat deze bijgedragen hebben en verwerpt ook hypotheses in deze richting, die een opening naar een mogelijke sociaal-ekonomiese verklaring zouden kunnen vormen.

Tenslotte suggereert hij nog, dat wij veel misschien ook wel kunnen begrijpen met behulp van de psychologie. Zoals b.v. droomervaringen en neigingen tot cannibalisme.

Al met al toont prof. Cohn overtuigend aan, dat we veel dingen omtrent heksen verkeerd gedacht hebben. Europe's Inner Demons is een schoolvoorbeeld van rationele analyse van het verleden, waarbij veel nonsens door de mand valt. Wij hebben tot nu toe, aldus prof. Cohn, de fantasie van de mensen in het verleden te veel onderschat !!!

(frans westra & ale dijkstra)